

Ad honorem

ДО 70-РІЧЧЯ ВАЛЕРІЯ ІВАНОВИЧА БЕЛАШОВА

Белашов Валерій Іванович народився 16 квітня 1949 року у місті Глухові Сумської області у родині військовослужбовця. У 1956 році вступив до Глухівської восьмирічної школи, яку закінчив у 1964 році. Уже в школі мав зацікавлення до історії, історичного краєзнавства, літератури і географії, лижного спорту.

З 1964 року по 1968 рік навчався у Глухівському технікумі гідромеліорації і електрифікації імені С. А. Ковпака на відділенні електрифікації, після закінчення якого одержав диплом техника – електрика з спеціальності електрифікація сільського господарства. З березня 1968 року по травень 1969 року працював на Глухівському заводі «Електропанель» контролером відділу технічного контролю (ВТК).

У 1968 році вступив на заочне відділення історичного факультету Харківського державного університету ім. О. М. Горького. Одночасно, з травня 1969 року по липень 1973 року працював електромонтером 5-го розряду електролабораторії Глухівського району електромереж, брав безпосередню участь в завершенні повної електрифікації Глухівського і Кролевецького районів. У липні 1973 року, у зв'язку з реорганізацією був переведений до Глухівського міжрайонного відділення енергозбуту «Харківенерго», де працював в якості електромонтера по установленню електролічильників, інженер-інспектора, інспектора по грудень 1976 року. За успішне виконання своїх обов'язків був нагороджений декількома грамотами.

У червні 1974 року закінчив заочне відділення історичного факультету Харківського університету імені О. М. Горького. Рішенням Державної екзаменаційної комісії від 11 червня Белашову В. І. була присвоєна кваліфікація історика, викладача історії і суспільствознавства. З грудня 1976 року В. І. Белашов працював учителем історії, суспільствознавства та правознавства у Глухівській зразковій середній школі № 2, де опановував новітні форми і методи навчання.

У листопаді 1979 року він був обраний за конкурсом асистентом кафедри марксизму-ленінізму Глухівського педагогічного інституту ім. С. М. Сергєєва Ценського. Зразу ж звернув увагу на необхідність введення до навчального процесу сучасних технічних засобів навчання. З 1 лютого 1981 року по 1 липня 1981 року підвищував кваліфікаційний рівень в Інституті підвищення кваліфікації викладачів суспільних наук при Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка і виконав встановлений для нього план навчальної і наукової роботи.

З 1 вересня 1983 по 1 вересня 1985 року знаходився на стажуванні на кафедрі історії КПРС Київського державного педагогічного інституту ім. О. М. Горького. Після закінчення стажування, з 26 вересня 1985 року працює ст. викладачем кафедри марксизму-ленінізму. З 1 січня 1986 року по 1 січня 1987 року навчається в річній аспірантурі Київського державного педагогічного інституту. Протягом цього періоду, працюючи в республіканських і обласних архівах вивчав досвід викладання суспільних наук у вищих навчальних закладах України, зокрема у 1971 – 1980 роках. Підсумки цього дослідження, частково знайшли відображення у його перших публікаціях.

Після повернення з річної аспірантури, 22 січня 1987 року В. І. Белашова призначено проректором з ідейно-виховної роботи. Це був час початку другого етапу перебудови (січень 1987 – літо 1988 років), коли на перший план було поставлено завдання демократизації суспільного життя, в тому числі демократизації і гуманітаризації викладання, змін у студентському житті і підвищення студентської суспільно-політичної активності. Перший і другий аспекти були поставлені у Глухівському учительському інституті на перші місця. Якщо перший аспект ще в значній мірі залежав від рішень «зверху», то другий залежав від внутрішньовузівської роботи. Саме тут В. І. Белашовим, разом з викладачами кафедри марксизму-ленінізму було досягнуто значного успіху. Його безпосереднім проявом стала розробка і втілення під час проведення, узгодженого з Міністерством народної освіти УРСР

експерименту з комплексної оцінки навчальної і суспільно-політичної активності студента, котра поруч з навчальною враховувала студентську науково-дослідницьку, суспільно-політичну, культуро-масову і спортивну роботу студентів. У підсумку було розроблено і апробовано журнал суспільно-політичної активності студента з його реалізацією у навчально-виховному процесі, включно з виставленням екзаменаційних оцінок. 27 квітня 1988 року Белашова В. І. за досягнуті успіхи у навчальній, виховній і суспільній роботі нагороджено Почесною грамотою ректорату Глухівського учительського інституту.

З 18 травня 1988 року він працює заступником завідувача кафедри марксизму-ленінізму. З 15 травня 1990 року виконує обов'язки завідувача кафедри до обрання за конкурсом, у червні цього року обирається завідувачем кафедри. Виконання цих функцій припадає на третій – початок п'ятого етапів перебудови (літо 1988 – лютий 1990 рр.). У 1990 році кафедру марксизму-ленінізму на вченій раді Глухівського учительського інституту було перейменовано на кафедру суспільних наук. Це були роки поступової відмови від марксистко-ленінських засад викладання суспільних наук і виховання студентської молоді, роки пошуку моделі соціально-політичних знань студента вищого навчального закладу, корегування діючих і розробки робочих програм у проблемному викладі, подолання дефіциту нових підручників і навчально-методичних посібників.

Велика увага надавалась створенню належних передумов, проблемам організації нових форм і методів навчання і виховання. Дещо пізніш, всі ці та інші проблеми з наданням практичних рекомендацій були порушені В. І. Белашовим у задепонованій праці «Актуальні питання перебудови навчальної і виховної роботи кафедр суспільних наук у вузах Української РСР» (Рукопис деп. в ІНИОН АН ССРСР, 6.V.1991 р. Регістр. номер 379 – 91, ДЕП. 68с. Бібліогр. 142 назв.). 4 вересня 1990 року, за власним бажанням В. І. Белашов звільняється з посади завідувача кафедри.

Ще підчас стажування та навчання в річній аспірантурі В. І. Белашов одержав реальну можливість опрацювання даних давньоруських і козацьких літописів, що відносились до історії міста Глухова, Глухівського князівства та Глухівського періоду історії Гетьманщини (1708 – 1782 рр.). Також у цей час ним були опрацьовані і дані археологічних досліджень в окрузі міста Глухова, зокрема професора Д. Я. Самоквасова. Результатом цих досліджень стала публікація історико-краєзнавчого нарису Глухів у путівнику «Золоте ожерелля Сумщини», виданого у харківському видавництві «Прапор» у 1987 році.

Після прийняття «Акту проголошення незалежності України» 24 серпня 1991 року, стала зрозумілою актуальна необхідність розробки проблем українського державотворення і функціонування державних органів влади у другій половині XVII – XVIII ст., зокрема «Глухівського періоду» в історії Гетьманської України. У вересні цього ж року з ініціативи В. І. Белашова, ректорату Глухівського учительського інституту, міської і районної адміністрацій було вперше здійснено ґрунтовні археологічні дослідження, з проведенням розкопок, в центральній частині міста з метою підтвердження тисячоліття міста Глухова та вивчення потужності культурного шару гетьманської столиці.

До 1000-літнього ювілею міста Глухова, у 1992 році В. І. Белашовим було підготовлено до друку і видано у київському видавництві «Україна» монографічне дослідження під назвою «Глухів – забута столиця гетьманської України», яке набуло широкої популярності і попиту.

15 листопада 1993 року Белашова В. І. з посади старшого викладача було переведено на посаду доцента кафедри суспільних наук (в. о. доцента) за контрактом. До 120 літнього ювілею Глухівського учительського інституту, у складі авторського колективу підготував і як голова редакційної колегії забезпечив видання книги «Глухівський учительський інститут (1874 – 1994 рр.)» (Суми: ВВП «Мрія» – ЛТД. 1994). В ній відображено головні віхи створення, становлення та розвитку першого учительського інституту в Україні. На жаль, з причини глибокої фінансової кризи не вдалося здійснити її належне поліграфічне оформлення. У 1994 році за сумлінну працю, особистий внесок у підготовку спеціалістів та плідну науково-педагогічну діяльність Белашова В. І. було нагороджено Почесною грамотою Міністерства освіти України.

У 1995 році, разом з продовженням пошуку і поглибленням нових форм навчальної роботи, він розпочав підготовку до друку посібника для учбової і наукової роботи студентів та учнів середніх шкіл «Глухів – столиця гетьманської і Лівобережної України до «Глухівського періоду» історії України (1708 – 1782 рр.)» Посібник, з грифом Міністерства освіти України було видано у 1996 році коштом Глухівського державного педінституту та Глухівського хлібокомбінату у типографії Глухівської міської друкарні. В ньому з нових методологічних засад розглянуто роль і місце останнього періоду української автономної державності, сутність тогочасних українсько-російських відносин. Для поглибленого вивчення цього періоду рекомендовано широке коло історико-літературних та архівних джерел.

10 вересня 1996 року рішенням вченої ради Глухівського державного педагогічного інституту Белашову В. І. присвоєно вчене звання доцента кафедри суспільних наук, з послідуочим підтвердженням Міністерства освіти України. Цього року кафедра одержала назву кафедри соціально-економічних дисциплін.

2 лютого 1998 року з В. І. Белашовим було укладено трудову угоду на посаду завідувача кафедри соціально-економічних дисциплін. Зусилля кафедри зосереджувались на закріпленні і розвитку досягнень викладачів у навчально-виховному процесі і науковій роботі та забезпеченні самостійної і наукової роботи студентів.

У 1998 – 2000-му роках історики кафедри працювали над державною бюджетною темою «Гетьманські столиці – осередки національно-державницьких процесів в Україні у XVII – XVIII ст.» Проміжний і кінцевий результати цього важливого дослідження були задепановані в Інституті науково-технічної інформації у грудні 1998 та 2000 років (Глухів, 1998. 67 с. № держреєстр 0197 V 000709; Глухів, 2000. 205 с. № держреєстр. 0197 V 000709).

Кафедра встановила зв'язки і співробітництво з Інститутом держави і права ім. В. М. Корецького, Інститутом історії, Інститутом історіографії і джерелознавства ім. С. М. Грушевського НАН України. У кінці травня 1998 року разом з цими академічними установами кафедрою соціально-економічних дисциплін у Глухівському педагогічному інституті було проведено наукову конференцію «Глухів і Глухівщина в історії українського національного відродження (творча спадщина родини Марковичів)», яка викликала широке визнання.

Частина праць В. І. Белашова увійшла до джерельної бази проекту історико-культурного заповідника у місті Глухові. З часу його відкриття у 1988 році він працював у ньому науковим співробітником до 2010 року. Входив до складу редакційних колегій перших збірок матеріалів конференцій, проведених цим закладом, який з 2008 року одержав назву НЗ «Глухів».

В. І. Белашов з 1991 року входив до складу Глухівської археологічної експедиції, у 1995, 1999 роках був її начальником. За десять років археологічних досліджень, експедицією було локалізовано мисовидний дитинець давньоруського Глухова кінця X – XI ст., виявлено давньоруські культурні шари XII – XIII ст., другої половини XIII – XIV ст., шари другої половини XVII – XVIII ст., та встановлено повне представництво на його території ранньослов'янських культур північного Лівобережжя (зарубинецької – II ст. д. н. е. – I ст. н. е.; київської – III – V ст.; колочинської – VI – VII ст.; волинцевської – VIII – IX ст.).

З урахуванням переліченого Белашову В. І. за вагомих внесок у розвиток міста Глухова у 2000 році, наукову роботу з вивчення його історико-культурної спадщини, 12 січня 2001 року було присвоєно звання «Професіонал року», а також звання лауреату міського конкурсу «Професіонал 2006 року» в номінації наукові здобутки.

У 2001 році, після одержання Глухівським учительським інститутом статусу університету, плідно працював над створенням першої частини експозиції історико-педагогічного музею університету. У 2002 році, працював науковим консультантом створення нової експозиції Глухівського краєзнавчого музею. У грудні цього ж року, за виконання цієї роботи, при відкритті експозиції одержав Почесну грамоту Міністерства культури і мистецтв України.

Вслід за цими здобутками, у 2003 році, у київському видавництві гуманітарної літератури «Абрис», вийшла написана разом з дослідником історії української архітектури В. В.

Вечерським, монографія «Глухів», яка увійшла до серії «Малі історичні міста України». Її було видано на замовлення Державного комітету телебачення та радіомовлення України за Національною програмою соціально значущих програм.

У 2004 році, за досягнення у навчальній, науковій і виховній роботі студентів В. І. Белашов одержав грамоту обласного управління освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації. Наступного року, за багаторічну роботу та вагомий внесок у справу підготовки педагогічних кадрів – другу Почесну грамоту Міністерства освіти і науки України.

З 2005 року – приєднання України до Болонського процесу, кафедра соціально-економічних дисциплін включилась у реформування викладання, з чітким поділом годин на аудиторну, самостійну і індивідуальну роботу та їх забезпечення авторськими навчальними посібниками. Для поглибленого вивчення історії Гетьманської України В. І. Белашовим було видано монографію «Глухів – столиця Гетьманщини. (До «Глухівського періоду» історії України (1708 – 1782 рр.))» у редакційно-видавничому відділі Глухівського педуніверситету (Глухів: РВВ ГДПУ, 2005. 220с.). У монографії з нових методологічних і теоретичних засад розглянуті основні аспекти змісту, роль і значущість одного з найважливіших періодів української державності, головна увага приділена гетьманській столиці Глухову від найдавніших часів до середини першого десятиліття 2000-х років.

З аналогічною метою, наступного року ним видано навчальний посібник «Гетьманщина мовою документів і матеріалів другої половини XVII – XVIII ст. Хрестоматія – посібник.» (Глухів: РВВ ГДПУ, 2006. 184 с.). У посібнику підібрані найважливіші документи і матеріали періодів становлення і функціонування української державності цього часу. Більшість з них у радянській історіографії майже або ж ніколи не використовувалось, особливо в навчальній літературі.

В. І. Белашов є і співавтором рекомендованого Міністерством освіти і науки посібника «Сумщина в історії України» для учнів 5 – 11 класів загальноосвітніх шкіл (Суми: МакДен, 2005. 496 с.). Заслуговує на увагу копійка робота В. І. Белашова з вивчення матеріалів і підготовці до друку обласного тому «Зводу пам'яток історії та культури України по Сумській області». Джерельною базою видання є матеріали державного архіву Сумської області, Центрального архіву Міністерства оборони Російської Федерації, архівів Сумського обласного та Глухівського міського об'єднаного військоматів. У 2007 році за його участі і власним фінансуванням вийшла збірка матеріалів «Пам'ятки історії міста Глухова та населених пунктів Глухівського району», в котрій він є автором і співавтором 134 науково-довідкових статей (1-е вид. Глухів: РВВ ГДПУ, 2007. 154 с.). Як завідувач кафедри В. І. Белашов разом з викладачами історії та історії української культури доклали дуже багато зусиль для відкриття у Глухівському педагогічному університеті спеціальності «Історія». Для її відкриття, кафедру у 2010 році було перейменовано на кафедру історії, а саму спеціальність ліцензовано у 2011 році, з тогорічним набором студентів.

У 2009 році завідувача кафедри, доцента Белашова В. І. з нагоди 60 – річного ювілею було нагороджено нагрудним знаком «Відмінник освіти України». До ювілею, довідково-бібліографічний відділ бібліотеки Глухівського учительського університету видав персональну автобіографічну довідку з оглядом його головних праць (Глухів, 2009). Після завершення ліцензування спеціальності історія 1 липня 2011 року, за власним бажанням В. І. Белашов звільнився з посади завідувача кафедри, з залишенням на посаді доцента. Розробив робочу програму з курсів «Археологія», «Історіографія та джерелознавство історії України», спецкурсу «Глухівщина в історії гетьманщини», з їх наступним викладанням.

З 1 березня 2015 року, звільнився з посади доцента у зв'язку з виходом на пенсію. Перебуваючи на пенсії, продовжував дослідницьку роботу. Перед 75-літтям закінчення Другої світової війни 1939 – 1945 рр., взяв участь у написанні і виданні книги «Глухів. Випробування війною», де він є автором розділів «Глухівська операція 1943 року» та «Вшанування пам'яті» (Київ: Новий друк, 2015. с 123-151; с 189-185). Входить до складу робочої групи Глухівської міської ради з питань розвитку Глухова як історико-культурного центру України з перетворенням його у потужний центр міжнародного туризму.

11 жовтня 2018 року повернувся на посаду доцента кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка. До 70-річного ювілею за багатолітню працю, у квітні 2019 року нагороджений Грамотою Сумської обласної ради. У червні 2019 року видав найбільш повне монографічне дослідження «Глухів – столиця Гетьманської України (1708 – 1782 рр.): (від перших поселень до сучасності).» (Суми: Фабрика друку, 2019. 420 с.). В ньому проводиться думка про столичне місто Глухів, як тогочасний політичний і ідеологічний центр захисту української автономної державності, розкрито нетрадиційний підхід до початків українського національного відродження, внутрішнім витокам цього процесу.

На сьогодні В. І. Белашов є автором 117 публікацій у всеукраїнських, обласних і регіональних видавництвах, виступив з 48 доповідями на міжнародних, всеукраїнських, регіональних, міжвузівських, вузівських конференціях та тематичних читаннях.

Його навчальні посібники і наукові праці широко використовуються у навчальних закладах всіх рівнів акредитації, особливо при вивченні «Глухівського періоду» в історії гетьманської України, у дослідницькій, краєзнавчій, просвітницькій і виховній роботі. Періодично публікується і виступає у засобах масової інформації області, міста Глухова і глухівського району. В. І. Белашов входить до складу робочої групи Глухівської міської ради з питань підготовки інтерактивної web-карти до всеукраїнського науково-просвітницького, історико-краєзнавчого проекту «Місця пам'яті Української революції 1917 – 1921 рр.», має подальші творчі задуми.

В статье проанализирован жизненный и научный путь В. И. Белашова – преподавателя Глуховского национального педагогического университета им. А. Довженко. В.И. Белашов – выпускник исторического факультета Харьковского университета им. А. Горького. С 1979 г. он плодотворно работает на педагогической ниве как преподаватель, доцент, заведующий кафедрой истории, правоведения и методики обучения Глуховского Университета. Юбилей – известный краевед, написавший ряд работ по актуальным проблемам политической, экономической, культурной истории Гетманщины XVII – XVIII века, известный исследователь истории Глухова.

The article analyzes the life and scientific path of the teacher of the O. Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University. V.I. Belashov is a graduate of the Faculty of History of Kharkiv University. O. Gorky. Since 1979 he has been working fruitfully on the pedagogical field as a teacher, associate professor, head of the History, Law and Teaching Methods' Department of Hlukhiv University. Jubilee is a well-known local historian who has written a number of works on topical issues of political, economic and cultural history of the Hetmanate of the XVIII–XVIII centuries, a famous researcher of Hlukhiv's history